

RUIMTEVOLK

Gespreknotitie RUIMTEVOLK (Jeroen Niemans) ter voorbereiding op rondetafelgesprek Nationale Omgevingsvisie dd 7 maart 2018

Geachte leden van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken,

Dank voor de uitnodiging voor het rondetafelgesprek over de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Dat er in deze fase op deze manier wordt gesproken over de NOVI in wording is waardevol. De potentie die de NOVI heeft als richtinggevend document voor de toekomstige leefomgeving is evident, maar het waarmaken ervan zal een uitdaging zijn.

In opdracht van het programma Aan de Slag met de Omgevingswet (waarin IPO, VNG, UvW en Rijk samenwerken) hebben wij de afgelopen periode twaalf partijen begeleid die werken aan een omgevingsvisie: acht gemeenten, twee provincies en twee regio's. Mede op basis van deze ervaring durven wij te stellen dat een omgevingsvisie een instrument is dat, indien goed uitgewerkt en opgepakt, zal zorgen voor een compleet andere manier van werken aan langetermijnbeleid. Wie denkt dat een omgevingsvisie een hedendaagse vertaling van een structuurvisie is, met wat extra paragrafen over thema's als energie en gezondheid en wat aanvullende aandacht voor participatie, komt bedrogen uit. Juist door het toevoegen van nieuwe integrale thema's ontstaat een compleet nieuw speelveld. Het werken aan een omgevingsvisie vraagt een echt gesprek over de toekomst van steden en dorpen, met belanghebbende partijen en bewoners. Het vraagt om écht integraal verkennen en uitwerken, om het doorbreken van de vertrouwde sectorale aanpak. Een omgevingsvisie is een verrijking van het gesprek over onze leefomgeving en vormt voor overheden de kans om verbindingen te leggen tussen de traditionele domeinen en afdelingen.

Om de potentie te kunnen verzilveren zijn er voor de NOVI drie zaken noodzakelijk: een pro actieve rol van de overheid, focus en concretisering. Bovendien moet er vaart gemaakt worden, wil de NOVI niet worden ingehaald door andere beleidstrajecten en verworden tot een samenvatting van reeds ingezet beleid waarin de kansen op een integraal toekomstperspectief wordt gemist.

Allereerst zal de NOVI een helder perspectief moeten bieden. De vier gekozen thema's bieden hiervoor een goede basis, Maar doordat werkelijke keuzes nog ontbreken, is dit nu te vrijblijvend. Ons pleidooi is om dit te doorbreken door het aanbrengen van een stevige focus op een beperkt aantal speerpunten. Wij sluiten hierbij graag aan bij de Commissie m.e.r. die

recent de provincie Noord-Holland heeft geadviseerd om focus aan te brengen in haar provinciale omgevingsvisie, omdat, volgens de commissie, ‘door de hoeveelheid doelen en ambities van de provincie het risico bestaat dat de visie zo abstract blijft dat geen duidelijke keuzes kunnen worden gemaakt.’

Wij zien drie belangrijke opgaven met betrekking tot de fysieke leefomgeving:

1. Energietransitie en de ruimtelijke impact van de omslag naar een klimaatbestendige en CO₂-neutrale samenleving. Om de doelstellingen uit het akkoord van Parijs te halen, is een marathon op sprintsnelheid nodig.
2. Bouwen aan toekomstbestendige dorpen en steden door slimme koppelingen te maken tussen de kwantitatieve woningbouwopgave en maatschappelijke opgaven.
3. Omgaan met de verschillen tussen groei en krimp en de ruimtelijk-economische strategie die daarbij hoort, waarin een link wordt gelegd tussen REOS en de krimpaanpak.

Het rijk, gemeenten, provincies en waterschappen zijn recent gestart met een interbestuurlijk programma en een gezamenlijke agenda. Daarnaast wordt er op diverse schaalniveaus gewerkt aan verschillende visies, vaak ook op regionaal niveau, waarin een van de drie bovenstaande thema's wordt uitgewerkt, zoals een regionale energiestrategie.

Deze trajecten zijn hoopvol, maar ze staan of vallen bij de mate waarin het lukt ze concreet te maken.

Ons advies is om in de NOVI niet alleen lokale en regionale afwegingsruimte te bieden, maar om steden en regio's ook te ondersteunen met een heldere doelstellingen en duidelijke uitspraken over verwachtingen, rollen en verantwoordelijkheden rondom de centrale opgaven. Een regionale aanpak van de energie- of woningbouwopgave vraagt immers om ondersteuning van de handelingsperspectieven van partijen. Dat begint met een heldere formulering van ambities en kaders en uitspraken over rollen en verwachtingen van partijen en niet in de laatste plaats de overheden. Om van een abstracte visie naar concreet programma te komen hebben wij een instrumentenkoffer ontwikkeld. Deze instrumenten bieden sturing om tot concrete afspraken te komen. Denk aan sturing via financiële prikkels, het sluiten van triple helix bestuurlijke en programmatische afspraken (deals), het inzetten op de ontwikkeling en deling van kennis en kunde of maatwerk in regelgeving.

De complexiteit van de opgaven vraagt daarnaast om kennis en beelden en praktijken met nieuwe oplossingsrichtingen. Daarom pleiten wij tot slot voor ruimte voor vernieuwende projecten en praktijken. Denk hierbij aan het steunen van *best practices*, het initiëren van sleutelprojecten en ontwerpend onderzoek, maar bovenal: het communiceren hierover. De recent door de provincie Noord-Brabant uitgebrachte Omgevingskrant is hier een mooi voorbeeld van. Op deze manier kunnen we van de NOVI een traject maken waar iedereen aan mee wil doen, en werken we aan een integrale toekomst van onze leefomgeving.